

3. Цивільний кодекс України : закон України від 16.01.2003 № 435-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 13.03.2019).

4. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань : закон України від 15.05.2003 № 755-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15> (дата звернення: 13.03.2019).

5. Васильєва Т. С. Адміністративно-правовий режим господарської діяльності в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. 19 с.

6. Юшкевич О. Г. Провадження в справах про державну реєстрацію фізичних осіб-підприємців : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2007. 20 с.

Одержано 22.04.2019

★

УДК 343.98

Дмитро Миколайович Нестеров,

ад'юнкт Харківського національного університету внутрішніх справ

ОБСТАНОВКА ВЧИНЕННЯ УМИСНИХ УБИВСТВ ОСОБИ ЧИ ЇЇ БЛИЗЬКОГО РОДИЧА У ЗВ'ЯЗКУ З ВИКОНАННЯМ ЦІЄЮ ОСОБОЮ СЛУЖБОВОГО АБО ГРОМАДСЬКОГО ОBOB'ЯЗКУ

Під час розслідування умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку одним з основних елементів криміналістичної характеристики є обстановка (місце, час) вчинення злочину. Дані відомості про обставини такого вбивства, надають правоохоронним органам можливість правильно спрямувати хід розслідування кримінального правопорушення.

Так, деякі науковці вважають, що обстановка вчинення злочину – це відповідні об'єктивні умови, в яких вчиняється злочин [1, с. 66]. Дане поняття можна вважати вузьким, але досить зрозумілим. В даному випадку основна властивість обстановки – це вплив її на процес вчинення кримінального правопорушення.

В свою чергу, А. М. Васильєв та М. П. Яблоков, при визначенні обстановки вчинення злочинів, одними з перших виділили такі обов'язкові її елементами, як поведінку учасників та психологічні зв'язки між ними [2, с. 125]. Зокрема, І. Р. Гарифуллін визначає

обстановку скоєння злочину, як систему взаємодіючих між собою факторів до, в момент, і після вчинення злочину, що характеризують місце, час, склад учасників і характер їх взаємовідносин з потерпілим, наявність (відсутність) очевидців протиправної події та інших чинників об'єктивної реальності, що визначають можливість, умови й інші обставини скоєння злочину. У визначення включені дані про взаємодію об'єктів, явищ і процесів після скоєння злочину, оскільки вони впливають як на приготування, так і на вчинення злочину [3, с. 21]. Отже, під обстановкою вчинення злочину розуміють конкретні об'єктивно – предметні умови, в яких вчиняється злочин, до них відносять місце та час вчинення кримінального правопорушення.

В ході розслідування вбивств слідчий виявляє ряд обставин, спектр яких значною мірою визначається специфікою цих злочинів. Обов'язковим є встановлення точного місця і часу вчинення злочину (адреса приміщення або координати місцевості, день, годину, а по можливості і хвилини, тривалість вчинення злочину).

У криміналістиці використовується диференціація місць скоєння вбивств в залежності від адміністративно-територіального поділу – умови міст, районів, селищ, сіл тощо. Крім того, досить поширена класифікація місць скоєння вбивств на ділянці відкритої місцевості та приміщенні. Ділянки відкритої місцевості можуть бути в свою чергу поділені на розташовані в межах населених пунктів, поблизу від них і віддалені на значну відстань. Зокрема, серед приміщень можуть бути виділені такі, що використовуються або не використовуються. Перші можуть бути поділені ще в залежності від їх призначення на житлові, виробничі, соціально-культурні об'єкти тощо.

Наведений поділ місць скоєння вбивств, їх аналіз дозволяє в ряді випадків робити певні висновки про особистість суб'єкта злочину і характер злочинної події. Виявлення трупа, в тому чи іншому місці, нерідко вже на початковому етапі розслідування, дозволяє робити висновки про можливість випадкового або навмисного використання ділянки місцевості для здійснення злочину.

В свою чергу, важливе значення має час скоєння вбивства. Як правило, цей елемент криміналістичної характеристики вбивства зазначеної категорії описується з урахуванням пори року і доби. Проведений аналіз статистичних даних свідчить, що умисні

вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку вчиняються у нічний проміжок часу – 35 %; у вечірній – 35 %; у денний – 20 %; у ранковий – 10 % тощо.

Так, наприклад, в певний час в конкретних місцях відсутні сторонні особи, які можуть стати очевидцями злочину і перешкодити його здійсненню. Визначення певної пори року дозволяє використовувати деякі операції з приховування злочину. Такі обставини, складаючись з волі або всупереч волі учасників злочинної події, впливають на спосіб, механізм злочину, полегшуючи або ускладнюючи його вчинення.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що під обстановкою вчинення злочину слід розуміти сукупність обставин (природно-кліматичних, просторово-часових, поведінково-психологічних і виробничо-побутових), які характеризують місце, час, предмет посягання, склад учасників, характер їх взаємовідносин з потерпілим та інших матеріальних елементів навколишнього середовища, які вплинули на спосіб та механізм здійснення злочину.

Список бібліографічних посилань

1. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник. 2-ге вид., допов. і перероб. Київ : Атіка, 2009. 512 с.
2. Васильев А. Н. Предмет, система и теоретические основы криминалистики. М. : Изд-во Моск. ун-та, 1984. 144 с.
3. Гарифуллин И. Р. Познавательльно-поисковая деятельность на первоначальном этапе расследования убийств, совершенных с особой жестокостью : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Уфа, 1999. 26 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 15.04.2019).

Одержано 22.04.2019

★